9. Profeten op de proef stellen

Herinnering: profetie is niet in de eerste plaats toekomstvoorspelling, maar ieder woord dat op de een of andere manier van God komt. Er kan natuurlijk ook *beweerd* worden dat een boodschap van God komt…

Waarom profeten toetsen?

In Deuteronomium 18 worden toekomstige profeten aangekondigd, en tegelijkertijd worden strenge voorwaarden gegeven waaronder hun optreden aanvaardbaar is. **Deuteronomium 13** voegt eraan toe dat zelfs een teken dat uitkomt geen garantie is, en zeker geen vrijbrief om 'andere goden' te volgen. Profetie wordt dus gelegitimeerd, maar tegelijk beperkt om ontwrichtende uitwerkingen te vermijden. Het is niet omdat iemand beweert 'in naam van God' te spreken dat dit ook effectief zo is.
Ook Paulus schrijft in die zin: "Doof de Geest niet uit en veracht de profetieën niet die hij u ingeeft. Onderzoek alles, behoud het goede en vermijd elk kwaad, in welke vorm het zich ook voordoet." 1 Thes 5:19-22
Profetische woorden niet minachten (of: geen rekening houden met), maar wel alles onderzoeken. Het Griekse woord wijst op kritisch onderzoeken met het oog op wat waardevol blijkt. In Korinte mogen meerdere profeten spreken, terwijl anderen hun woorden beoordelen (1 Kor 14:29). Geestelijk gezag betekent dus niet dat er geen kritische vragen gesteld mogen worden; toetsing hoort bij het leven van de gemeenschap.

- Mogen ook 'geliefde, vertrouwde en vrij algemeen aanvaarde stemmen' bevraagd worden?
- Wat gebeurt er als een groep alles slikt? En wat als zij uit angst of cynisme niemand meer laat spreken? Wat is volgens jou het grootste gevaar: **te goedgelovig zijn, of juist te wantrouwig**?
- "Een geloofsgemeenschap die **geen ruimte biedt voor kritische vragen**, loopt meer gevaar door valse profeten misleid te worden dan een gemeenschap waar **openlijk gediscussieerd** wordt." Akkoord?

Bijbelse criteria om profeten te evalueren (niet noodzakelijk in orde van belang)

1/ Overeenstemming met de Schrift

Jesaja 8:20 "Tot de wet en tot de getuigenis! Voor wie niet spreekt naar dit woord, is er geen dageraad."
Een boodschap mag niet in strijd zijn met wat God al eerder in de Bijbel heeft geopenbaard.
WET = TORAH, de onderwijzing en de geboden in de boeken van Mozes.
GETUIGENIS: Dit slaat op het betrouwbare woord van God dat door eerdere erkende profeten is doorgegeven en vastgelegd.
In Handelingen 17:11 prijst Paulus de Joden in Berea, want "ze luisterden vol belangstelling naar de verkondiging van het evangelie en bestudeerden dagelijks de Schriften om te zien of het inderdaad waar was wat er werd gezegd."
Let wel: Dit vraagt toch ook een gezond onderscheidingsvermogen.

- Het gaat wel degelijk over de Schrift, en niet noodzakelijk over al onze interpretaties van en leerstellingen over de Schrift.
- Ook in de Bijbel is er een evolutie merkbaar, of noem het een voortschrijdend inzicht: soms worden uitspraken en zelfs voorschriften bijgesteld. Zo schrijven veel profeten heel anders (lees: terughoudender en zelfs afwijzender) over tempel en offers dan je in de eerste boeken kunt lezen. En mensen die bv. in Deuteronomium voor altijd moesten uitgesloten worden, horen er bv. in Jesaja 56:3 dan toch bij. Jezus zou naar deze tekst verwijzen bij zijn actie in de tempel (Mc 11); en zijn hele houding tegenover allerlei bepalingen in 'de wet' illustreert dat er soms wel degelijk een evolutie nodig is.

- We lezen die Schrift allemaal door de bril van onze opvoeding, geloofstraditie en persoonlijke over-tuigingen. Hoe vermijden we dat we uiteindelijk alleen **toetsen of iets overeenkomt met wat we altijd al geloofd hebben?**
- In de Bijbel is soms sprake van **voortschrijdend inzicht**. Hoe kunnen we onderscheiden tussen trouw blijven aan Gods woord en vasthouden aan achterhaalde interpretaties?

2/ Uitkomen van voorspellingen

"Is er een manier om te bepalen of een profetie al dan niet van de HEER komt? Die is er inder-daad: als een profeet zegt te spreken in de naam van de HEER, maar zijn woorden komen niet uit en er gebeurt niets, dan is dat geen profetie van de HEER geweest. Heb geen ontzag voor een profeet die zich dat aanmatigt." Deuteronomium 18:21-22

Wanneer iemand nadrukkelijk zegt namens God een bepaalde gebeurtenis te voorspellen en die gebeurt

niet, is dat een ernstige reden om zijn gezag af te wijzen. Profetieën kunnen echter voorwaardelijk zijn - denk bv. aan de profeet Jona. Jona kondigt de ondergang van Nineve aan, maar de stad wordt gespaard, omdat de hele stad de waarschuwing ter harte neemt. Jeremia 18 (parabel van de pottenbakker) legt uit dat Gods aangekondigde oordeel kan veranderen als een volk zich bekeert, en dat een beloofde zegen kan vervallen wanneer het kwaad doet. Het uitblijven van het aangekondigde onheil hoeft dus geen bewijs van bedrog te zijn: de waarschuwing heeft juist tot verandering geleid. Dat is echter geen vrijbrief om iedere mislukte voorspelling (zoals er toch af en toe wel zijn) achteraf "voorwaardelijk" te noemen.

Echter, dat iets wél uitkomt, bewijst op zichzelf nog niet dat de spreker van God komt (zie Deut. 13).

- Heb je al meegemaakt dat **voorspellingen** werden gedaan die niet uitkwamen? Hoe reageer je daarop?
- Is een profeet succesvol wanneer **zijn voorspelling uitkomt**, of juist wanneer mensen dankzij zijn boodschap **veranderen**?
- Wat is het verschil tussen een **toetsbare voorspelling** en een zo **vage uitspraak** dat ze altijd "uitkomt"?

3/ Trouw aan de ware God

"U moet alles wat ik u gebied strikt naleven; voeg er niets aan toe en doe er ook niets van af. 2Wanneer een profeet of een droomuitlegger uit uw midden een teken of een wonder voorspelt, 3dat vervolgens uitkomt, en hij verbindt daaraan een oproep om andere, u onbekende goden te volgen en te dienen – 4luister dan niet naar wat hij zegt. Want de HEER, uw God, wil u daarmee op de proef stellen, om te ontdekken of u hem wel met hart en ziel liefhebt. Blijf de HEER, uw God, volgen en heb alleen voor hem ontzag. Leef zijn geboden na en luister naar hem; dien alleen hem en blijf hem toegedaan." Deut 13:1-5

Dit Schriftgedeelte bevat meerdere belangrijke elementen:

- V.2-3 Iets buitengewoons, wonderlijks of 'bovennatuurlijks' is absoluut geen garantie dat een boodschap(per) van God komt. Zo kan extase of trance bv. op verschillende manieren opgewekt worden. Ook charisma kan verward worden met 'gedreven zijn door de Geest'.
- Zelfs wanneer een aangekondigd teken werkelijk gebeurt garandeert dit niet goddelijke oorsprong. Soms volstaat een heldere kennis (van psychologie, sociologie, politiek, economie, ...) om bepaalde ontwikkelingen te 'voorspellen'.
- V.1 Vaak wordt in christelijke kringen vooral de nadruk gelegd op 'niets weglaten'. Echter ook 'niets toevoegen. Dit kan gaan over regels, gebruiken, geboden en verboden, traditie, leerstellingen...
- Een bijzonder nadruk ligt op het volgen van de 'HEER uw God'. Het beeld dat 'volgen' oproept is dat van de Torah, die ook wel 'de weg' wordt genoemd. Zijn geboden naleven en luisteren naar zijn stem. Let wel: er kan een wezenlijk verschil zijn tussen de HEER God zoals die in de Schrift wordt gepresenteerd, en de god zoals theologie, dogmatiek of traditie leren.
- V.6 De tekst hoort bij de verbondswet van het oude Israël; de daarin genoemde straffen zijn geen model voor hoe wij vandaag moeten omgaan met afwijkende meningen.

- "**Niets weglaten, en ook niets toevoegen**..." Voorbeelden van beide?
- Verschil tussen **de God van de bijbel**, en **de god van theologie, dogmatiek, traditie**... Wat leert het boek Job hierover? Denk bv. aan "Van horen zeggen kende ik U, nu heb ik u met eigen ogen gezien."
- Kun je voorbeelden geven van goede en foute manieren om **met afwijkende meningen om te gaan**?

4/ Let op het beeld van God en van Christus

In het N.T. is Jezus Christus de uiteindelijke en meest volledige openbaring van God (Joh 14:9: He1:1-3 /). Een profetie wordt daarom in de eerste plaats getoetst aan zijn persoon en werk:

- **Erkent de boodschap Jezus als Heer?** Volgens 1 Johannes 4:1-3 en 1 Korintiërs 12:3 zal de Geest van God altijd Jezus verheerlijken en erkennen dat hij mens geworden is. Een boodschap die Jezus naar de achtergrond duwt, vervangt of zijn rol in bevrijding uitwist, moet in vraag gesteld worden.
- **Staat genade centraal?** Het evangelie van Christus draait om genade, verzoening en herstel. Profetieën die puur gebaseerd zijn op wetticisme, angst of het zelf moeten 'verdienen' van Gods gunst, wijken af van het beeld van Christus.

Een profetie moet ook altijd passen bij het karakter van God zoals dat in de Bijbel naar voren komt:

- **Waarheid en trouw:** God liegt niet en spreekt Zichzelf niet tegen (Numeri 23:19). Een boodschap die ingaat tegen duidelijke Bijbelse principes of eerdere beloften van God, is onbetrouwbaar.

- **Liefde en rechtvaardigheid:** God is zowel vol liefde als rechtvaardig. Echte profetie – zelfs als deze een waarschuwing of correctie bevat – is uiteindelijk altijd gericht op opbouw, vermaning (bemoediging) en troost (1 Korintiërs 14:3).
- **Vrijheid vs. manipulatie:** God respecteert de vrije wil en waardigheid van de mens. Profetieën die mensen dwingen, manipuleren, schaamte aanpraten of onder spirituele druk zetten (bijvoorbeeld: *"Als je dit niet doet, straft God je"*), weerspiegelen niet het karakter van God.

- Wat vind je erger: een verkeerde voorspelling, of een boodschap die mensen **een verkeerd beeld van God geeft**? Wat kan zo'n 'verkeerd Godsbeeld' zijn?
- Kunnen wij soms zo overtuigd zijn dat we **Gods waarheid verdedigen**, dat we ondertussen niet meer handelen in de geest van Jezus?
- Een prediker kan mensen door **angst voor Gods oordeel** tot 'gehoorzaamheid' brengen. Misschien gaan ze daardoor zelfs trouwer naar de kerk. Hoe denk jij hierover?

5/ Vruchten en karakter

"Pas op voor valse profeten, die in schaapskleren op jullie afkomen maar eigenlijk roofzuchtige wolven zijn. 16Aan hun vruchten zul je hen herkennen. Men plukt toch geen druiven van doornstruiken of vijgen van distels? 17Zo draagt elke goede boom goede vruchten, maar een slechte boom draagt slechte vruchten." Matteüs 7:15-20

Jezus leert dat je een boom herkent aan zijn vruchten. Dit geldt zowel voor de boodschapper als voor het effect van de boodschap zelf:

Het karakter van wie profeteert: Leeft degene die de boodschap brengt zelf vanuit nederigheid, liefde en dienstbaarheid, of draait het om macht en dwang, aandacht en eigen gewin? Let wel: de bijbelse geschiedenis leert dat profeten ook maar mensen zijn die soms in de fout gingen... Niemand is 'volmaakt'.

Brengt het vrede of verwarring? God is geen God van wanorde, maar van vrede (1 Korintiërs 14:33). En van vrijheid. Zelfs een confronterende boodschap van God brengt diep van binnen een bepaalde helderheid en vrede, terwijl valse profetieën vaak leiden tot angst, paniek, verwarring, hoogmoed, afhankelijkheid, verdeeldheid. Sowieso geen slecht idee om er Galaten 5:22-23, de vruchten van de geest, erbij te halen. En ook 1 Kor 14:3 "Iemand die profeteert spreekt tot mensen, en wat hij zegt is opbouwend, troostend en bemoedigend." Dit alles betekent niet dat een profetische boodschap altijd een aangename boodschap is of moet zijn. Het is niet de bedoeling om mensen naar de mond te praten: "Probeer ik soms mensen te behagen? Als ik dat nog altijd zou doen, zou ik geen dienaar van Christus zijn." Gal1:10

Ezechiël 13 gebruikt het beeld van een bouwvallige muur die met kalk wordt witgepleisterd: de scheuren blijven zitten, het ziet er veilig uit, maar is het niet. De echte profeet moet niet per se streng klinken maar hij of zij durft wel de werkelijkheid onder ogen te zien.

- Jezus zegt: ***'Aan hun vruchten zul je hen herkennen.'*** Wat weegt voor jou het zwaarst: de juistheid van iemands leer, zijn persoonlijke levenshouding, of de gevolgen die zijn boodschap heeft voor anderen?
- Wat zijn volgens jouw **goede vruchten** en **slechte vruchten** van een 'profetische' boodschap?
- Kan iemand **theologisch de juiste woorden** gebruiken, maar door zijn houding toch een onbetrouwbare geestelijke gids zijn

Nog enkele opmerkingen:

- **Het is niet altijd even makkelijk** om onderscheid te maken. Dat leert het verhaal in Jeremia 27 – 28 ons. Daar stonden twee profeten tegenover elkaar, met tegengestelde boodschappen: Jeremia (profeet van God) die Juda aanspoorde om het juk van Babel te dragen, en Hananja (valse profeet) die (ook in naam van God) het juk breekt en binnen twee jaar bevrijding belooft. Nochtans had Hananja zich kunnen beroepen op de profeet Jesaja, die volk en koning destijds aanspoorde om niet te plooien voor Assyrië maar te vertrouwen op Gods bevrijding.
- Wat het volk te horen kreeg in Jesaja 8:12 was interpellerend: "Noem niet alles een samenzwering wat zij een samenzwering noemen. Wees niet bang voor wat hun angst aanjaagt, heb er geen ontzag voor." Dit lijkt wel voor onze tijd geschreven zijn met al die complottheorieën...
  -> Hoe ga jij om met de vele online boodschappen met complottheorieën, boodschappen die angst zaaien, of die claimen 'de echte waarheid' te verkondigen,...? Wat zou je anderen hierover aanraden?
- **Ook 'toetsers' kunnen zich vergissen.** Een afwijkende stem is niet vanzelf een valse stem. Ook de eigen vooroordelen, verlangens en machtsbelangen van de hoorders een rol spelen.